

fortitudo. Ideo dicitur: *Fortitudo et decor indumentum ejus* (Prov. xxxi, 25). Primo, inquit, *pu dica est, deinde pacifica*; et post aliquanta subjungit: *Plena operibus bonis*. Bonum est enim persecutionem pati, sed propter justitiæ fructus. Ideo emissiones ejus malorum puniceorum sunt, sed cum pomorum fructibus. Bona quidem pudicitia; sed si otiosa non est, non affectata, non ficta, sed fructum afferens in patientia. Illa disponit suaviter, ista protegit fortiter: illa modesta; hæc longanimis. Ideoque his duabus nunc annectuntur, quasi consummatio et finis operum, fructus pomorum.

7. Transeundum jam erat ad arborum aromaticorum disputationem, ad delicatiores species, ad emissiones cypri cum nardo; nisi mala punicea odore suo nos adhuc traherent, et festinantem ad alia retinerent sermonem. Nos malorum puniceorum parabola respicit, qui regulares **120** celebramus conventus, qui sub uno continemur Ordine, quasi grana sub cortice. Atque utinam hæc grana imitemur, similiter in coherencia cordis unanimes, sicut in conclusione quadam Ordinis. Pene indiscreta facie hujus sibi mali grana coherant: numeri singularitate magis distant quam specie. Discamus et nos ab invicem numero differre, non animo. Non rixantur invicem, non contra corticem murmurant, non tentant illum perrumpere; patienter se sinunt ejus quasi alio concludi, ut quodammodo dicere illud videantur: *Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum!* (Psal. cxxxii, 1.) An non, fratres, in hoc Ordine nostro, ac si in cortice puniceo, passionis Christi per imitationem color rutilat? Denique velut quædam hujus magi grana sunt, qui sibi nativum ducunt sub disciplina regularis corio contineri, nec tam premi se censent, quam protegi. Absit amor proprietatis, absit amor private potestatis, et hujus te mali granum exhibes. Discant alii nostro invitati exemplo quam bonum sit et quam jucundum habitare in quodam arcto communionis, et sub munimine corticis. Charitas uniat, et cortex munit. Quot videtis ordinata collegia, tot intelligite velut quædam mala punicea, quæ de fonte fluxere Baptismatis. Denique *credentium*, ut legimus, *erat cor unum, et anima una* (Act. iv, 32). Ex illis quasi granis tantarum congregationum ordinate et unanimiter viventium mala punicea prodierunt. Illos primos credentium conventus non adstringebat adhuc institutio Ordinis, sed instinctus amoris. Non modo ducebant utile, non modo bonum, sed etiam jucundum habitare in unum: sicut unguentum quod descendit in barbam, barbam Aaron, in oram vestimenti (Psal. cxxxii, 1, 2), ab ipso capite Christo Jesu, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXVI.

Emissiones tuæ paradisi malorum puniceorum, etc.
(Cant. iv, 13.)

1. *Emissiones tuæ paradisi malorum puniceorum cum pomorum fructibus, cypri cum nardo; nardus*

et crocus fistula et cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha et aloë cum omnibus primis unguentis. A cypri incipiendum est; nam ibi terminavimus. Septem hic enumerantur arbores aromaticæ, quæ dicuntur emitti de fonte signato. Et quidem verba hæc videntur verba libri signati. Ita est, signata sunt et obserata. Quid nobis, Jesu bone, sponsæ tuæ laudes proponis, si non quid virtutis [*al. veritatis*] intus continent, ipse deprimis? Tu tenes clavem hujus horti conclusi; tu signasti, tu resigna, tu solve; tu, inquam, solve septem ista signacula. Nemo novit quæ sunt illa intima sponsæ, illa abscondita tua, quibus adimpletus est venter ejus. Nemo novit illa nisi tu, et cui volueris ipse revelare. Utinam et nos simus, qui facie revelata gloriam sponsæ, quæ ab intus est, speculari possimus. Magna gloria ejus in mysterio tam numeri quam nominum istorum. Et quidem hic, quantum donante Domino quimus inspicere, septenarii sacramentum, aut spiritualitatem aut universalitatem indicat gratiarum. Id enim frequens et usitatum est in sacris Litteris, ut septenarius numerus interpretetur dona illa, quæ perfecta sunt, et quæ desursum sunt. Divisiones gratiarum sunt, et divisiones ministracionum sunt, et divisiones operationum sunt: idem autem Spiritus dividens singulis prout vult (I Cor. xii, 4-11). Alias aliis dividit, sed in sponsa quasi colligit et confert universas. Non particulatim dividuntur illi, quasi divisæ sint in illa. Aliis et dividit, et donat; illi non tam dividit, quam totum donat: nisi in hoc eum dividere illi intelligas, quod selectim et prærogative confert illi, vel in eodem genere gratiarum amplius, vel specialiter in alio. Posset alias arbores aromaticas enumerasse; sed sufficit septem, propter eam, quam diximus, vel spiritualitatis vel universalitatis significantiam.

2. Nunc arborum istarum nomina et naturas in discussiones adducamus: et sub umbra istarum immorari jucundum videtur, et fructus earum dulcis erit gutturi nostro. Umbra, figuram ipsam intelligo: fructum, veritatem earum. Quomodo non dulcis sensuum fructus, **121** quando ipsa verborum grata sunt folia? Et scitis quantum auditui vestro dat affectionem et lætitiã tam dulcium frequentia vocabulorum. Poterant ad permovendum affectum ista sufficere: sufficit quidem affectui simplicitas ista: nam intellectui sufficere nequit. Mos gerendus est ipsi, qui pasci vult sensuum veritate. Dulciter auditur hæc dulcium inculcatio verborum: *Cypri cum nardo, nardus et crocus, fistula et cinnamomum, myrrha et aloë.* Absit autem ut non multo dulcius intelligantur! Magnæ sunt corporales in arboribus hic enumeratis deliciae, sed quanto majores spirituales sunt quæ figurantur in istis? *Emissiones*, inquit, *tuæ paradisi malorum puniceorum sunt*: sunt etiam cypri cum nardo. Bonus enim ordo, post labores patientiæ, post verecundiam pudoris, ad unguenta

proficisci, et unguenta regalia. Nam et de cypri semine regale confici solet unguentum. Et quia in malis puniceis regularem interpretati sumus unanimitatem; consequenter his verbis et unguentis regis excellentem quamdam sublimitatem intellige. *Qui se, inquit, humiliat, exaltabitur* (Luc. xiv, 11). In patientia et in unanimitate, quid, nisi humilitas? Humilitas nec contra injuriantes timet, nec supra consortes se tendit. In malis ergo puniceis humilitas, in cypri sublimitas: in illis labor, in his deliciae. Cypri, ut aiunt, semen decoqui oleo solet, ut unguentum exprimat ex eo. Alii seminant in lacrymis, sed sponsa in oleo semina nostra, opera nostra sunt. Hæc si habent hilaritatem, quasi in oleo decoquantur. Non satis est oleo intingi, nisi sint cocta et confecta in oleo, et quasi in ipsum oleum conversa. Quod in oleo calente decoquitur, olei ipsius imbuitur natura. Coquantur et conficiuntur semen cypri et oleum in unam unguenti qualitatem. Mira quidem confectio laboris et lætitiæ, eo mirabilior, quod in labore non labor, sed lætitiã sola sentitur. Opus enim exsultationis in oleo decoctum, in ejus transit naturam. Opus ipsum, ut sic dicam, obliviscitur opus se esse, dum amoris pinguedine totum inficitur. Sed et ipsa interior exsultatio de opere capit augmentum: sic enim et oleo semen confert, et oleum semini, quando cum exsultatione operatur sponsa, et de ipso opere magis exsultat.

3. Unguentum hoc regium est. Jesus ipse libenter ex hoc inungitur: hilarem enim datorem diligit Deus (II Cor. ix, 7). Etsi unxit eum Pater Deus spiritu et virtute, etsi unctus est oleo lætitiæ præ consortibus suis; vult tamen a consortibus suis ungi, et devotionis nostræ optat unguentum. Quis dabit mihi tantam olei copiam, in qua omnes operum meorum fructus decoqui possint, et cor meum totum confrigi? Evangelista Joannes sub typo vitæ contemplativæ, sub sponsæ figura, in plenum oleo fervente dolium descendit (Hieron. *De script. eccles.*). Quis dabit mihi tantam abundantiam olei, et olei ferventis, ut totus immergar et conficiar? quis dabit mihi tantam abundantiam olei et seminis cypri, ut unguentariæ confectioni sufficiat? Non omne semen hæc olei decoctio recipit, non omnem vult fructum. Denique non omne opus contemplationis immisceri lætitiæ potest. Opera exterioris sollicitudinis, et usus contemplationis confici simul non possunt, nec in unam coangulari qualitatem. Quos ergo fructus hæc confectione recipit? Illos plane quos Apostolus enumerat: *Fructus autem Spiritus, gaudium, pax, patientia, longanimitas, fides, mansuetudo, modestia, continentia, castitas* (Galat. v, 22, 23). Hi fructus cum oleo contemplationis conveniunt, et quasi in unam coeunt naturam. Sed et illud semen huic confectioni maxime convenit, de quo legitur: *Semen est verbum Dei* (Luc. viii, 11). Denique et semen cypri, cum manna similitudinem

quamdam habet, n quo verbum Dei figuratum accipimus. Utrumque enim et manna, et cypri semen album est, et simile semini coriandri. Lex Domini immaculata est (Psal. xviii, 8). Hæc non vult aqua sæcularis discuti sapientiæ, non ejus assertionibus firmari, sed oleo Spiritus, ut spiritualis sensus, ut unctio Spiritus exprimat ex ea. Hujus meditatio et contemplationis lætitiã facillime commiscetur, cum sibi conjungitur verbi studium, et gratiæ oleum in contemplatione: et dum illud per istam decoquitur, facillime ex hac confectione spiritualis exprimitur intelligentia, et unctio quæ docet de omnibus. Et vide quia non ait simpliciter, *cypri*; sed, **122** *cypri cum nardo*. Nardo se Dominus fatetur præunctum in sepulturam (Matth. xxvi, 3, 8). Quid ergo in nardo, nisi mentis quietem intelligis? Ideo cum cypri jungitur, eo quod omnis contemplationis usus quiete mentis indigeat.

4. *Cypri, inquit, cum nardo, nardus et crocus.* Bona connexio. Crocus enim flos quasi aurei coloris, ad sapientiæ rutilum refertur colorem. Ergo in cypri intelligitur investigatio; in nardo, vocatio; in croco, visio sapientiæ. Jurè nardus ponitur in medio; utriusque necessaria, id est investigationi et visioni. Nam nec investigari sine vacatione mentis veritas potest, nec videri cum inventa fuerit. Accipe ergo in cypri studium; in nardo, otium; in croco, utriusque fructum. Noli de cætero, sponsa, noli dicere, *Quia fusca sum*; noli amplius te decoloratam vocare (Cantic. i, 5). Jam enim sponsi ipsius testimonio croceo colore resplendes, quæ crocum emittis. Bene croceo nitet colore, quem non infuseat fatuitas, quem non tædii et deficientis animi moribundus pallor inficit: sed sapientiæ fulgidus, et rutilus charitatis color exhilarat.

5. Si velimus hæc ad Christi personam reflectere, congrua plane interpretatio sequitur. Quis magis oleo decoctus est gratiæ? Ipse in manna intelligitur, ipse seminis cypri speciem tenet, ipse passionis cruce pressus sacramenta salutis et unguenta gratiæ profudit: ipse in cypri patitur, et in nardo sepelitur, et de corde terræ resurgit in croco. Quasi novus flos et rutilus, quando per resurrectionem ejus caro refluoruit. Et fortasse in fistula ascendit ad cælum. Hæc enim arbor in altum excrevit; et sponsa ejus quasi compatitur in cypri, consepelitur in nardo, et in croco conresurgit. Quid ergo consequens est, nisi ut coascendat in fistula? Si enim conresurrexit sponso, quæ sursum sunt quærere debet, quæ sursum sunt sapere, ubi sponsus ejus est in dextera Dei sedens (Coloss. iii, 1, 2). *Fistula et cinnamomum.* Fistula exurgit in altum, cinnamomum parum quidem excedit a terra. In fistula altum cernit, sed in cinnamomum altum non sapit. Illa ascendit, illud condescendit. Fistula est quando sponsa excedit Deo: cinnamomum, quando contemperans est nobis. Etsi se contemperat, totum tamen est spirituale quod profert. Cinnamomum

enim cum frangitur, visibile spiramentum emittit. Quando frangitur, nisi cum aperitur, cum exponitur? Sic enim Jesus cum accepit panem, fregit et dedit (Mare. xiv, 22). Tunc ergo doctor contempnans se ipsum quasi frangit, cum se cœperit aperire; cum viscerare illa quæ intus de supernis latent secreta: cum memoriam abundantiae suavitatis eructat. Hoc est quod cinnamomum fractum visibile dicitur spiramentum emittere. Quare spiramentum, et quare visibile? Spiramentum, quia spiritualia sunt quæ dicit: visibile, quia manifeste docet. Qui enim de sublimibus ad ludicra et vanas fabulationes prolabitur, non condescendit, sed cedit. Fracte quidem loquitur, sed spiramentum suave non emittit. Quasi fistula quæ crescit in aquis, ita inter orationum lacrymas exurgit in altum. Pulchra ascensio: sed vide ut descensus cinnamomo sit similis. Cum te ab ascensu illo et excessu aliqua rationabilis causa revocat et restringit, esto velut cinnamomum. Colloquia tua, conversatio communis gratiam spirent. Et si de voluntate tua et proposito aliquoties reflecteris, ad senioris arbitrium reflexa et quasi fracta sit voluntas: non murmur resonet, non querimonia. Esto cinnamomum: emittit spiramentum gratiæ, non responsum injuriæ. Ideo confractum visibile spiramentum emittit, eò quod virtus humilitatis in infirmitate vexationis, et velut fractionis, proficit et probatur. Et spiramentum, et visibile dicitur. Spiramentum, quia tranquillitas servatur in corde: visibile, quia relucet in facie.

6. His annectit et omnia ligna Libani. Et vide quod nulla nisi Libani ligna ponit, nec aliqua quæ sunt Libani prætermittit. *Cum omnibus*, inquit, *lignis Libani*. Ligna Libani et imputribilitatem habent, quia cedrina sunt; et puritatem, eo quod sunt Libani. Sola Ecclesiæ ligna sunt, quæ habent mysterium fidei in conscientia pura, et quamdam quasi imputribilitatem continentiam: sola ejus ligna et puritatem et perpetuitatem habent. Bonum plane lignum vir ecclesiasticus, in quo concurrent et obviant sibi **123** fortitudo disciplinæ, et decor fidei. Fortitudo et decor indumentum ejus (Prov. xxxi, 25). Eruperunt his diebus ligna quædam, quæ non plantavit Pater cœlestis, ligna quæ non sunt plantata in Libano nostro. Fortitudinem præterdunt operis, injuriarum insensibilitatem, parcimoniam tolerantiam. Cedrina videntur: sed Libani non sunt, quia immunda est eorum mens et conscientia. Infidelibus enim nihil est mundum (Tit. i, 15). Fortitudo quidem quæ ostentatur et virescit in conversatione, in confessione putrescit. Quod ibi quasi fulget, hic fetet. In opere quidem videtur pietas, in interrogatione infidelitas patet. Fortitudo lapidis, fortitudo eorum, et caro aenea est. Scilicet non degenerant a patre suo, de quo in Job scribitur: *Induratum est cor ejus quasi lapis, stringitur tanquam malleatoris incus* (Job. xli, 15). Male fortes sunt, non pro fide, sed contra fidem. Non enim emollivit Omnipotens cor eorum, non emollivit, non emun-

avit, nec fide candidum fecit: ideo non sunt Libani ligna. Omne quod non est ex fide, peccatum est (Rom. xiv, 23): quomodo non multo magis quod est contra fidem? Non sunt ligna Libani, quæ fidei non irrigat puritas. Steriles sunt virtutes, quæ non fecundantur per fidem: sed et ipsa fides sine virtutibus mortua est. Candorem ejus nulla incontinentiæ fœdat putredo. In ecclesiasticis lignis utraque obviat sibi, forma fidei, et operis fortitudo. Talis cedrus nostro plantatur in Libano. Hic est, et alibi non est puritas fidei et perpetua et quasi incorrupta perseverantia virtutis.

7. Hic enim emittitur *myrrha et aloe cum omnibus primis unguentis*. Hæ species ea etiam quæ per se corruptibilia sunt, a corruptione illæsa servare noscuntur. Quid enim hæc post ligna Libani unguenta produceret, si nihil in eis esset distantiam? Nam etsi videntur similia, distinctionem tamen recipiunt. Illa enim, id est Libani ligna, incorruptibilitatem in se habent: ista, id est myrrha et aloe, non habentibus exhibent. Illa imputribilia sunt, ista imputribilitatem conferunt. Bonum ergo lignum, et vere plantatum in paradiso Domini, in monte illo egregio, in monte Libano quod et ipsum se continet ne per illicita defluat, et sermonis sui myrrha a tali fluxu alios reddit immunes; cujus corpus quasi cedrinum est, et a labiis myrrha distillat. *Myrrha*, inquam, *et aloe cum omnibus primis unguentis*. Possumus quidem et hæc ad quatuor cardinales virtutes interpretando deflectere, si intelligamus in cedro fortitudinem; in Libano, fidem, quæ ipsam prudentiam informat; in myrrha, temperantiam, continentiam et justitiam; in aloe, puritatem. Nam hujus arboris gummi dicitur stomachum purgare. Per myrrham ergo exteriora constricta sunt, per aloe interiora in hypocrisi ficta non sunt. Habes jam in his hæc quatuor expressa. Primo constantiam, ne ad tempus credas, et in tempore tentationis recedas. Deinde prudentiam, ut sit rationale obsequium tuum. Sic myrrha mortificandæ carnis sequetur, cum habueris zelum secundum scientiam. Quarto loco aloe, cum ipsum cor offertur et adoletur: ut simul sit et in myrrha mortificatio carnis, et in aloe emundatio conscientiam ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi; ne simus servientes ad oculum, nec quasi hominibus placentes, sed magis Deo. Nonne beata vere sponsa, cui tot blandimenta dicuntur? Multum immissum est ei, quæ tot emittit munera grata dilectio. Nam in his omnibus ipse gloriatur et sponsæ suæ applaudit muneribus Jesus Christus, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXVII.

Fons hortorum, puteus aquarum viventium, etc. (Cant. iv, 15.)

1. *Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano*. In capituli principio istius fons dicta est sponsa: et nunc in fine, fontis eam impartit vocabulo dilectus suus. Ab ubertate in-

choat, et in senecta uberi multiplicatur: origini finis respondet. Multæ sunt emissiones ejus, sed ipsa emissionibus non exhauritur. Non arescit mora, non exsiccat emanatione. In initio hujus capituli dicitur *fons signatus* (Cant. iv, 12); hic innuitur non exsiccat. **121** Ibi quales sint emissiones ejus, hic quam sint indefessæ docetur. Copiosi ex hoc fonte rivuli gratiarum emanant, et semper tamen fons manet. Ab eo in quo inchoat non se cohibet: ideo hic et ibi fons dicitur. Sed et jam vide quo in loco ejus aquæ fluunt: ubi, nisi in hortis? Fons enim est hortorum, et delicate fluit, qui non ab hortis egreditur, qui non lavat, sed rigat: cujus in hoc omnis usus est, non ut auferat fœditatem, sed ut fecunditatem afferat. Bonus quidem fontis sedus mundare, sed melior fecundare. Ille abluit inquinamenta: iste quasi alluvione quadam, gratiarum comportat augmenta. Ille germina lota reddit: hic lætæ. Ille patens est in abluionem peccatoris et menstruatæ: hic signatus est in deliciis sponsæ. *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te* (Ibid. 7). Ideo non nisi fons hortorum dicitur, fons deliciarum.

2. Denique quam varius et multiplex est cœlestium deliciarum modus, tantus videtur et numerus hortorum. In alio rubent rosæ, in alio cudent lilia, coloremque flores violæ purpureum reddunt. Tot horti sunt, quot virtutum plantationes simul collectæ: ubi tantum flos unus est, quis ibi hortum esse definiat? Sic nec una castitatis plantatio, sed nec una justitiæ horti potest integritatem explere. Salomon qui delicatus et tenellus dictus est (Prov. iv, 3), ipse sibi fecit hortos et pomaria, et consevit ea cuncti generis arboribus. Non, *Arbore consevi*, inquit, *sed, arboribus*: nec, *Unius generis*; sed, *cuncti generis*. *Exstruxi*, inquit, *mihi piscinas aquarum, ut irrigarem silvam lignorum germinantium* (Eccle. ii, 5, 6). Dives quidem in deliciis, qui non rara ligna, et quæ præ paucitate numerari et scribi possent, sed integram possedit silvam, silvam lignorum germinantium. In horto quippe sapientiæ nihil sterile, nil non germinans. Sic et sponsa plures habet hortos, et cuncti generis virtutum copiose virgultis est consita. Et in sequentibus sponsæ sponsus applaudit dicens: *Quæ habitas in hortis, amici auscultant te: fac me audire vocem tuam* (Cant. viii, 13). Jure omnino. Quid enim nisi dulce auscultare illi, quæ in hortis moratur, et de hortis loquitur? Non auditur foris vox ejus, nec extra hortum: ideo amicus est qui in hortis commoratur cum ea. Nec tam in hortis est quam hortus ipse. Ipsa hortus, et ipse fons, hujus hortos doctrinæ suæ fluentis irrigans. Felix sponsa, quæ non habet nisi hortos irrigare.

3. An non in hoc frequenti conventu tot horti, quot animi? Propter unanimitatem hortus unus: propter differentes gratias horti plures. Utinam in his hortis nulla radix amaritudinis sursum germinet, nullum sit lignum inutile, nullum quod hortum

sponsæ dedecet; nullus sit hic hortus olerum, quia olera herbarum cito decident (Psal. xxxvi, 2). *Qui enim*, inquit, *infirmus est, olus manducet* (Rom. xiv, 2). Vos autem oleribus non indigetis quasi infirmi. Quod enim infirmum est in vobis, fortius est sæcularibus. Illorum infirmitas quiescit in licitis; ad perfecta vestra laborat. Illorum infirmitas est uti concessis; vestra quidem, citra perfectum subsistere. Quid est in vobis esse infirmum, nisi non esse perfectum? quid est in vobis esse infirmum, nisi, summum non apprehendere? Et quid forte, nisi ut apprehendatis, contendere? Ideo infirmum nostrum fortius est sæcularibus; et, ut sic dicam, melior est infirmitas monachi, quam sæcularis benefaciens. Opera quæ penes nos putantur infirma, quanti crederentur, si ab ipsis fieri viderentur? Perfectorum solidus cibus est: quotquot tamen in nobis imperfecti sunt, esum olerum dedignantur. Quæ sæcularibus licent infirmis, nostris nec exhibentur, nec ipsi exigunt. Apud nos perfecta professio quamvis infirma expletio. Perfectæ plantationes, sed incrementa infirma. Irrigandæ sunt ut crescant, sed spiritualibus aquis. Paulus bene novit quibus aquis quemlibet hortum irriget. Conjugalis copulæ maritalis usum dispensat (I Cor. vii, 5, 6), consolatur pusillanimes, suscipit infirmos (I Thess. v, 14), carnalibus potum lac præbet (I Cor. iii, 2), sapientiam loquitur spiritualibus qui dijudicant omnia, sapientiam autem non hujus sæculi, sed quæ ex Deo est, sapientiam absconditam in mysterio. Et si quis alius loquitur decorem domus Domini, locum habitationis gloriæ ejus, thalami delicias, gaudium quo gaudet sponsus super sponsam, et quo vicissim ipsa gaudens gaudet in Domino; plane **125** hic non hortum olerum irrigare talibus debet aquis. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei (I Cor. ii, 6, 7, 13, 14). Et omnino quisquis spiritualia vel agenda præcipit, vel intelligenda proponit, nonne tibi videtur aromaticis in hortis quasi fons purus manare? Et bene purus, cui non est necesse propter auditorum perfectionem, qui in hortis auscultant, nisi de spiritualis vitæ puritate disputare, et quasi paradisi incolis de paradisi propinare fluentis.

4. Juxta hunc sensum, hortum auditores intellege, fontem doctores. Sed si fons sunt, quomodo puteus? Nostis enim quantum inter se distent hi noti fontes et putei. Puteus infoditur, fons gratis fluit. In illo aquæ reconditæ sunt, in isto quasi propositæ, et se ipsas offerentes ultro. Magna est in istis differentia, nec possunt utraque in alterutris inveniri. Non potest vel fons putei, vel puteus fontis propria et domestica vindicare sibi: uterque naturæ suæ continetur limitibus. Corporalia et terrena angusta sunt, spirituales abundant divitiæ. Ad spiritualia si referamus ista, in eodem erit invenire fontem et puteum, et alterutra ab invicem propria communicari. Communicemus ergo hæc, si vultis, invicem propria, et in eodem assignemus utraque,

Accipiamus in fonte sufficientiam doctrinae; in puteo, secretum: in illo abundantiam; in isto, alta mysteria. Et quidem bonus doctor, qui quasi de quodam alto puteo, ita de abdito sapientiae thesauro copiose profert nova et vetera. Puteus est, quia quae Dei sunt, nemo novit nisi Spiritus Dei. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei (I Cor. II, 11, 10): et quasi fons quidam producit in medium, et virtutum hortos irriguos reddit. Habetis ergo in puteo occultationem, in fonte copiam: profusionem in fonte, et sensuum profunditatem in puteo. Puteus altus est, sed non indiget hauritorio: fons est, et gratis fluit. Qui sitiit, veniat, et bibat de aquis sponsae, de aquis Bersabee, ut novus ex ea Salomon nascatur. Et Bersabee *Puteus septimus* interpretatur: id est puteus quietis, puteus sapientiae. Nam sapientiae in spiritualium catalogo munerum ascendenti sursum septima occurrit.

5. Sicut et puteus sapientiae, ita et *fons sapientiae* legitur (Eccli. I, 5). Et forte in his duobus geminus ejus modus exprimitur: unus qui fit per investigationem, alter qui fit per inspirationem. Fontis aquae ultro prorumpunt: in puteo vero terrae perumpitur moles, et soliditas penetratur, ut ad aquam vivam pertingas. Utraque alteri necessaria est, et industria gratiae, et gratia industriae, et vicariam opem sibi communicant. In vanum enim laborat qui puteum fodit, si non ipse fons vitae gratis affluat. Sed et tibi gratis foderis puteum, et receptaculum aquarum praeparaveris, si fuerit neglectus puteus tuus et situ squalens, non descendit in illum aquae vitae, non fluent impetu de Libano. Aquae quae descendunt de Libano nesciunt colligi nisi in puteum candidum; et aquae quae cum impetu fluunt, volunt puteum habere capacem. Altum et capacem efficies cordis tui puteum, si curas terrenas egeras; si locum efficias in animo tuo laetitiae spirituali; si os tuum aperias ut attrahas spiritum, et fluant in ventrem tuum flumina aquae vitae. Ad hoc opus *praeparata sunt foramina tua in die natiuitatis tuae*, sicut scriptum est de principe Tyri (Ezech. XXVIII, 13). Capacitas intelligentiae naturalis, qua in die creationis tuae praeter ceteris animantibus privilegiatus es, ingentis receptaculi vicem tenet ad comprehendendas continendasque aquas visionis et vitae. Legimus enim *Viventis et Videntis puteum* (Gen. XVI, 14). Qui si post peccatum vitiiis, vel innatis, vel superadditis, obstrusus videtur, aperiat illum fides, spes in altum instanter diffodiat, dilatet amor. Otium et exoccupatio cohaerere situ turpi non sinat. Siquidem feriatis mentes ab anxiiis curis volunt habere festiva gaudia, et vacationem sibi vindicant visio Dei. An non tibi quidam puteus altus videtur ille, in quo reconditi sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae Dei? an Mariam quasi puteum aquae purissimae inficiaberis, quae conservabat omnia verba de Christo, conferens, in corde suo? (Luc. II, 19, 51.) Esto et tu talis puteus pro modulo tuo, puteus altus et amplus.

6. Isaac post Calumniae puteum, post puteum inimicitarum, post hos, inquam, duos puteos relictos, duos **126** puteos effodit; puteum Latitudinis, et puteum Satietae (Gen. XXVI, 20, 21, 22, 23). In illo coepit non rixari cum vitiiis, in isto coepit fructu deliciarum virtutis. Noluit cum Philistaeis puteum habere communem, qui interpretantur potione Cadentes. Puteos inimicitarum et calumniae reliquit Philistaeis. Corruunt plane, qui bibunt de erroris et schismatis puteo. Tales puteos fodiant auctores, bibunt auditores. Sic infodit Arius, sic Donatus. Alter fidei calumniam induxit. Alter fraternitatis copulam in partes diduxit. Ille Trinitatis aequalitatem haeretica definitione distinxit gradibus; iste Ecclesiae unitatem sua praesumptione distraxit partibus. Dathan et Abiron puteos calumniae foderunt adversus Moysen et Aaron, et inciderunt in foveam ipsi quam fecerunt, quos terra vivos absorbit (Num. XVI, 1-33): potione quam ipsi foderunt, praecipitati sunt, nomen Philistaeorum interpretantes eventum. Bonus autem puteus, de cujus aquis qui hiberit, exaltabit caput, non potione cadet. Quasi foveam fodit, qui terreni sensus acumine Scripturae soliditatem penetrat, et violenter scindit hortulum Ecclesiae, quoddam incognitum dogma producens, et obscura mysteria. Sed et qui subtili scrutinio et dolosa machinatione fraternae charitatis [al. unanimatis] solida perforat, et discordiae venam aperit; qui se conspirationum claudit et signat in puteo, non acquiescens egredi, sed magis ac magis ingrediens in interiora schismatis, et ejus effodiens abyssum: Philistaeorum est hic puteus; nihil tibi sit commune cum illo. Sensim primo et secreto crescunt, et deterrenae et brutae mentis erumpunt visceribus, donec postea cum impetu fluant: sed non fluunt de Libano. Non haec aquae fideles sunt, non aquae vitae. Non potest sibi constare discordia, non potest inter parientes schisma perpetua pax servari. Ipsum schisma infidum est sibi, nequit sibi cohaerere diutius, quod charitatis pertentat dissolvere glutinum. Si quis te ad hos puteos invitaverit, dirumpe, si potes, puteos Philistinorum, et aquas pestilentes exsiccata: relinque Philistaeis puteos suos, puteos inimicitarum.

7. Sectare puteos caelestium deliciarum, puteos aquarum fidelium, et aquarum viventium, quae fluunt impetu de Libano. Esto flos horti, et horti conclusi, ut non diripiaris: et videbis quomodo tibi dirumpet Dominus fontes et torrentes. Conversare in horto, si forte et ipse convertaris in puteum, et de ventre tuo flumina fluant aquae vitae. Quae sunt aquae vitae, nisi aquae non deficientes? Et quidem bonae aquae, haustus quarum aestum desiderii sine defectu refrigerat. Saeculi oblectamenta universaliter falsam praeferrunt refrigerii speciem, et saecularem concupiscentiam sedant ad horam: sed quasi sub ipso ortu statim arescunt, nec fluunt vena perenni; quasi torrentes raptim transeunt, et non est invenire in hoc torrente aquas vivas. Alio quodam Isaac fodit in torrente, et aquas vivas invenit (Gen.

XXVI, 19). Est enim torrens qui suavis videtur, sed salutaris non est, nec sempiternus quidem, sicut saecularis ille quem praediximus fluxus voluptatis. Et est torrens salutaris quidem, sed non sempiternus: si tamen effoderis in eo, aquas vivas reperies. *Habemus, inquit Petrus, firmiter propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes, tanquam lucernae lucenti in caliginoso loco, donec illucescat dies, et lucifer oriatur in cordibus vestris* (II Petr. I, 19). Non exstinguetur in nocte ista lucerna: interim enim usus ejus necessarius est. Sed cum dies aeternus eluxerit, propheticae lucerna cessabit doctrinae, et litterarii sermonis exsiccabitur torrens. Sive enim prophetiae evacuabuntur, sive linguae cessabunt, sive scientia destruetur; futurae manifestationis respectu turbidus, ut sic dicam, in modum torrentis fluit sacrae sermo Scripturae, instruens nos per speculum et in aenigmate. Illius autem, quae est facie ad faciem, visionis (I Cor. XIII, 8, 12), verae, pura sunt et perennes aquae. Non deerunt illae tibi, non tu illis. Cum mortalitatis hujus transierit torrens, transibunt cum mortalitate mysteria nubila; et sine velamine serena veritas, propter quam hic torrentem effoderas, hilariter erumpet. Istic locus est speculo, illic directae speculationi. Solet tamen aliquo modo haec speculationi locum alienum pervadere: et in loco peregrinationis se vianibus hilariter ostendens, invitat ad patriam. Vere quidem festivus, sed furtivus adhuc istius **127** aeterni et luminis radius, et fluminis rivus. Non emicat, non emergit nisi in hortis, et in hortis aromaticis. O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei, quam similis es puteo! Non potes exauriri aquas vivas effundis et aquas salubres et uberes.

8. Quis dabit hortulo meo has aquas, et cordi meo hunc puteum deliciarum? *Ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo* (Psal. XVIII, 13, 14). Fac me Libanum: *asperge me, et mundabor; lava me, et super nivem dealbabor* (Psal. I, 9). *Emunda me a delicto maximo, et erunt ut complacent eloquia oris mei, et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper* (Psal. XVIII, 14, 15). Fac me Libanum, ut has tibi semper aquas effundam. *Erunt, inquit, ut complacent. Quid est complacent, nisi ut utraque placeant, et utriusque placeant? Cui utriusque, nisi mihi et tibi? Quae utraque, nisi eloquia laudis, et meditatio cordis? Aquae istae viventes sunt, quia semper complacent, semper fluunt: sed non fluunt nisi de Libano, nec lente quidem, sed cum impetu. Magnus impetus violenti sensus amoris: dulces tamen, non difficiles aditus habet. Magnus impetus ejus, quia usque ad affectum pertingit effaciter, et exhaurit suaviter. Magnus impetus ejus, cujus vehementiae resistere nil potest: *Cum impetu, inquit, de Libano*. Expressit causam redundantiae, nomine Libani. Munditia locus est redundantis laetitiae, et aquas sapientiae salutaris effundit: de candido prorumpunt, et candidius reddunt. Congere in unum, et quasi in acervum accumula delicias istas. Vide et*

considera puteum, Libanum, impetum, aquas vivas. Deprehendes in his (si animo advertas) aquas istas et serenas esse, et secretas, et vehementes, et non deficientes. Puteus secretum designat, serenitatem Libani. In impetu omnis alius exhauritur affectus, aquae vitae nesciunt exhauriri. Bonus etiam Libanus fides, eo quod fide corda mundentur. Ab hoc Libano serenae intelligentiae aquae vitae fluunt; quia nisi credideritis, non intelligetis (Isai. VII, 9, sec. LXX). Intellectus autem bonus, cujus contemplatio manet in saeculum saeculi. Hic est vere vivens. Nam vita aeterna haec est ut cognoscamus unum verum Deum, et quem ipse misit Jesum Christum (Joan. XVII, 3). Et ipse Christus noster est Libanus, delectationes vivas fundens cum impetu in sinum dilectae. Ipse Libanus, et ipse rivus; siquidem ipse est candor lucis aeternae, et emanatio sincerissima. Delectabilis plane puteus affectus est sponsae, in quem aeterni candoris radii, ac si quidam de Libano rivuli et colliguntur et effunduntur, ut flores et hortos irrigent sponsi. Bonus ergo Libanus, in quem nihil inquinatum incurrit: et magnus impetus, qui nullo compesci obice potest.

9. Denique illi aquae cum impetu fluunt, quem nec persecutio, nec fames, nec periculum, nec nuditas, nec gladius, separare potest a charitate Dei. Tot credentibus populis obiecti sunt obices scandalorum, tot oppositae moles tormentorum, et tamen semper fluunt aquae de Libano. Aquae enim populi sunt (Apoc. XVII, 15). Magni obices, sed major impetus. Si coneris compescere, plus increscit, et perumpit obstantia. Repulsus exurgit in cumulum, et impedimento luera conquirens, se diffundit uberius. Puro amori etiam ipsi obices cooperantur in bonum, et incrementa capit vexata virtus injuriis. Nonne me silente ista possunt percutere conscientias eorum quorum amor incertis et locis et horis fluit; qui quidem ad tempus diligunt, et in tempore tribulationis recedunt? Quid dico tribulationis? Etiam exiguae et dubiae tentationis nunquam molem, sed obicem passi, facile compescuntur, et reflexo proposito impetu irrevocabili ad saecularia ruunt. Si inclamaveris juxta prophetam, *State, state* (Nahum II, 8); non est qui revertatur. Nulla illos persuasio revocat, non persecutio pia magistri, non infelicitas, quae frequenter et fere semper est in viis eorum. Fluunt, et ruunt et corruunt, ut bibant in via de torrente voluptatis, quae non exaltabit, sed conquassabit in terra capita eorum. Beati quidem immaculati in via, qui ambulant in lege charitatis, qui ambulant in impetu ubicumque fuerit impetus spiritus, et non revertuntur, nec aliquo separantur obstaculo a charitate Dei, quae est in Christo Jesu Domino nostro, qui vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

128 SERMO XXXVIII.

Surge, aquilo; et veni, auster, perfla hortum meum.
(Cant. IV, 16.)

1. Affectiones dulces et sanctae sunt sponsae aro-